

Hugo de Vries

STICHTING HUGO DE VRIES-FONDS
MEERJARENBELEIDSPLAN 2008-2015

STICHTING HUGO DE VRIES-FONDS

MEERJARENBELEIDSPLAN 2008-2015

INLEIDING

De Stichting Hugo de Vries-fonds is opgericht te Amsterdam bij akte van 26 juni 1913. De stichting beoogt het bevorderen van de botanie in de breedste zin van het woord en de instandhouding van de nagedachtenis aan Hugo de Vries.

Dit beleidsplan is mede opgesteld om te voldoen aan eisen van de Belastingdienst voor aanwijzing als een 'algemeen nut beogende instelling' (ANBI). Deze erkenning is vanaf 1 januari 2008 noodzakelijk in verband met nieuwe belastingregels.

GESCHIEDENIS

Mevr. J.O.A. Roos Vlasman-Lingeman, het legaat

De weduwe van de in 1893 overleden burgemeester van Abcoude, mevrouw J.O.A. Roos Vlasman-Lingeman, was een groot bewonderaarster van Hugo de Vries. Zelf was zij, behalve schilderes, een enthousiaste plantenliefhebster en zij besteedde veel tijd en aandacht aan haar grote tuin achter het huis in de Stationsstraat. Zij wilde dat een deel van haar vermogen gebruikt zou worden voor wetenschappelijk onderzoek in de plantkunde en, zoals zij eens schreef, 'ik wilde de naam Hugo de Vries vastleggen en doen voortleven ook buiten de kleine kring van zijn wetenschappelijke vrienden, zoals men een standbeeld voor iemand opricht wier naam anders in onze drukke veelbewogen en omvattende samenleving heel spoedig vergeten zou zijn'. In 1913 werd op haar initiatief de stichting 'Het Hugo de Vriesfonds' opgericht. Doel van de stichting was, volgens artikel 2 van de statuten, 'het bevorderen van wetenschappelijke onderzoekingen en studiën op botanisch gebied, in den ruimsten zin'.

De stichting leidde aanvankelijk een slapend bestaan. Mevr. Vlasman had namelijk de bedoeling om bij haar dood haar huis en tuin in Abcoude alsmede haar volledige kapitaal aan het fonds na te laten, zodat er een wetenschappelijk instituut kon worden gesticht. Bij nader inzien leek het haar toch beter de stichting al tijdens haar leven en dat van De Vries actief te laten worden. In 1926 verhuisde mevrouw Vlasman naar Zeist en schonk zij haar bezit in Abcoude aan het fonds. Het grootste deel van het huis werd verhuurd en de opbrengst kwam ten goede aan het fonds. Het andere deel van het pand werd bestemd tot laboratorium. Ook de tuin werd in tweeën gedeeld. Behalve mevr. Roos Vlasman zelf zaten ook Hugo de Vries en zijn collega-hoogleraar Theo Stomps in het bestuur. De Vries en Stomps gingen er van uit dat de tuin bestemd zou worden voor genetisch onderzoek voor studenten in de plant- en dierkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Mevrouw Vlasman zag de bestemming, conform de doelstelling van de stichting, veel ruimer.

Als assistent voor degenen die de tuin en het laboratoriumonderzoek zouden gaan doen stelde het fonds Ab van der Werff (1903-1991) aan. Van der Werff was het jaar tevoren afgestudeerd aan de universiteit met de onderwijsbevoegdheid voor plant- en dierkunde. Hij had mevrouw Vlasman vaak geholpen in de tuin en haar er toe overgehaald het fonds vroegd van start te laten gaan.

Van der Werff was enthousiast over de stichting, maar de belangstelling van de Vries en Stomps was minimaal. De Vries was aanwezig geweest bij de overdracht van het huis, maar heeft daarna nooit meer een voet in Abcoude gezet. Stomps liet zich vaker zien, maar ook zijn betrokkenheid was gering. De belangstelling van de studenten om in de tuin te werken

bleek bovendien minimaal te zijn. L. van Moppes nam in 1927 een groot deel van de tuin in beslag voor zijn promotieonderzoek van de cytologie en genetica van het genus *Papaver*. Na enkele jaren gaf hij echter zijn studie op. Een plan in 1932 om op grote schaal *Oenothera's* aan te planten voor erfelijkheidsonderzoek ging niet door. Ook in later jaren werd slechts een enkele proef gedaan door een student van Stomps, onder andere met tabaksplanten. Telkens weer verweet mevrouw Vlasman in haar brieven aan Stomps zijn geringe belangstelling. Net zo frequent schreef zij hem het fonds te willen opheffen. Verbitterde klachten over 'deze toestand van lamlendigheid en verval' bleven tot haar dood in haar brieven terugkomen.

Stomps meende dat de geringe activiteit geheel te wijten was aan mevrouw Vlasman zelf. Telkens benadrukte hij dat er meer geld op tafel moest komen om het laboratorium te kunnen laten functioneren. Mevrouw Vlasman legde deze verzoeken steeds terzijde. Stomps meende evenwel dat het op den duur wel goed zou komen met de financiën. De notaris van mevrouw Vlasman had hem namelijk verzekerd dat ze zeker f 800.000,- aan het fonds zou nalaten. Mevrouw Vlasman vernam dit verhaal in 1938 met grote verbazing en verzekerde Stomps vervolgens dat zij een dergelijk bedrag nooit bezeten had.

Een poging om via een actie f 100.000,- binnen te krijgen en de leraar biologie Jacob Heimans (1889-1978) als hoogleraar-directeur aan het laboratorium te verbinden, liep op niets uit. Net zo verliep een aanvraag voor subsidie bij de Rockefeller Foundation en een poging tot samenwerking met de Nederlandse Vereniging tot Bevordering der Wetenschappelijke Veredeling van Siergewassen om zo rijkssubsidie te kunnen ontvangen.

Van der Werff bleef mevrouw Vlasman steeds hoop geven dat het met het fonds toch nog goed zou komen. In februari 1937 kreeg hij van het bestuur van het fonds toestemming de Hydrobiologische Club, waarvan hij secretaris was, in het laboratorium onder te brengen. Mevrouw Vlasman was enthousiast. Een samenwerking met de Club leek haar een goede oplossing om de stichting eindelijk actief te laten worden. Stomps zag daar niets in. Hij had weinig waardering voor de hydrobiologie en bovendien was de Club armlastig. Tot een behoorlijk instituut zou de samenwerking nooit leiden. In de volgende jaren groeide het laboratorium niettemin uit tot een bescheiden instituut op hydrobiologisch gebied. De leden van de Club deden vanuit hier, onbezoldigd, allerlei onderzoek. Studenten uit Amsterdam en Utrecht deden er, onder leiding van Van der Werff, onderzoek.

Ondanks de activiteiten van de Club bleef de passieve situatie bestaan. Mevrouw Vlasman liet alle hoop tenslotte varen. Toen zij op 10 december 1942 overleed, moest haar notaris Stomps meedelen dat het fonds niet meer in haar testament bedacht werd. Met haar overlijden viel een belangrijke inkomstenbron van het fonds weg. Van der Werff had in mei 1941 een baan aangeboden gekregen bij het Rijksbureau voor Drinkwatervoorziening en zijn betrekking als assistent opgezegd. Op verzoek van mevrouw Vlasman en Stomps was hij echter doorgegaan de lopende administratie bij te houden en toezicht op alles te houden. Naast een kleine vergoeding had hij hiervoor de toestemming gekregen dat de Hydrobiologische Club in het gebouw kon blijven. Bovendien had hij zijn eigen werkkamer mogen behouden.

In afwachting van het einde van de oorlog probeerde het bestuur de situatie zo veel mogelijk te handhaven. Vanwege het ruimtetekort van de Amsterdamse Hortus werd in 1943 een deel van de tuin in gebruik genomen voor het kweken van heesters. De hoogleraar plantenfysiologie en farmacognosie Th. Weevers gebruikte een deel voor het kweken van proefplanten en de assistent van Herk kweekte er *Sauromatum*-knollen.

De naoorlogse periode

Vlak na de oorlog werden er nog twee pogingen gedaan om het laboratorium tot een wetenschappelijk instituut om te vormen. De Faculteit der Wis- en Natuurkunde van de Universiteit van Amsterdam diende in 1946 bij B&W een verzoek in het laboratorium bruikbaar te maken voor genetisch onderwijs en onderzoek. Vanwege de hoge kosten werd het verzoek afgewezen. In 1947 liet de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO) weten al enige tijd het plan te hebben een instituut voor hydrobiologisch onderzoek te stichten en dat daarvoor het oog had laten vallen op het laboratorium te Abcoude. TNO besliste in november 1947 echter dat het gebouw ongeschikt was. Het bestuur van het fonds besloot hierop het laboratorium te ontruimen en voortaan eveneens als huis te verhuren. De tuinman die sedert 1927 in dienst was geweest, werd ontslagen.

Vanaf 1948 had Stomps in feite de alleenheerschappij over het fonds. Het geld dat na aftrek van onderhoudskosten voor de beide huizen overbleef, besteedde hij gedurende twintig jaren aan zijn grote liefhebberij: boeken. Jaarlijks honoreerde hij verzoeken van de Amsterdamse Hortus voor de aanschaf van kostbare en bijzondere boeken voor de bibliotheek.

De recente periode

Na de dood van Stomps in 1973 is het Hugo de Vries-fonds op geheel andere leest geschoeid. Omdat de huuropbrengsten van de oude huizen door de hoge onderhoudskosten veel te laag waren, besloot het bestuur de panden met de tuin van de hand te doen en het beleid weer meer in overeenstemming met de oorspronkelijke doelstellingen te brengen. Huis en tuin in Abcoude werden verkocht. Bij de verkoop van de huizen kregen de nieuwe eigenaren een groot deel van de tuin, maar op voorstel van de secretaris van het fonds, dr. A.A. Sterk, werd het resterend deel tegen taxatiewaarde aan de gemeente Abcoude verkocht.

Het grootste deel van de tuin is nu openbaar park, het Hugo de Vries-plantsoen. Uit de rente van het kapitaal dat door verkoop is ontstaan, worden door het fonds bijdragen verstrekt aan botanische projecten, zoals studiereizen en onderzoeken. De ruim geformuleerde doelstellingen van het fonds maakten het mogelijk dat een grote verscheidenheid aan aanvragen gehonoreerd kon worden. Het ging echter steeds om kleine bedragen, waardoor het fonds slechts in beperkte kring bekendheid verwierf. Als eerste grote project nam het bestuur in 1986 het initiatief tot het uitgeven van een boek over de geschiedenis van de Amsterdamse Hortus (Wijnands, Zevenhuizen & Heniger, 1994). Ook schonk het fonds een substantiële bijdrage voor de bouw van de drieklimatenkas in de Amsterdamse Hortus.

Het laatste decennium zijn grotere subsidies verstrekt voor onder meer de biografie over Hugo de Vries, de organisatie van het Hugo de Vries-symposium in het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam ter gelegenheid van de 150^e geboortedag van Hugo de Vries, de inventarisatie en restauratie van het George Clifford herbarium en de bouw van een bezoekerscentrum voor het Pinetum Blijdenstein te Hilversum.

Literatuur:

- www.abcoude.com/hugodevriestuin/
- Wijnands, D.O., E.J.A. Zevenhuizen en J. Heniger, 1994. *Een Sieraad voor de stad. De Amsterdamse Hortus Botanicus 1638-1993*. AUP, Amsterdam
- Wolf, H.de, M.A.M. van Hoorn, P. Leentvaar en E. Zevenhuizen. 1994. *Work and life of Albert van der Werff (1903-1991)*. Neth. J. Aquatic Ecology 28: 1-10.

DOELSTELLINGEN

De doelstellingen van het fonds komen nog sterk overeen met de ideeën van mevrouw Roos Vlasman-Lingeman.

- het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek, educatie en publicaties op het gebied van de botanie.
- het in herinnering houden van het werk en de persoon van Hugo de Vries. Dit laatste gebeurt o.a. door steun (in samenwerking met KNBV en NIBI) aan de jaarlijkse Hugo de Vries-prijs voor het beste proefschrift op het gebied van de botanie.

WERKZAAMHEDEN VAN DE STICHTING

Bestuurlijk overleg

Het stichtingsbestuur komt tenminste eenmaal per jaar samen voor de goedkeuring van het jaarverslag, de opstelling van een begroting en de bespreking van het te voeren beleid. Deze vergaderingen worden genotuleerd. Het bestuur bestaat uit tenminste drie personen. Eén van de bestuursleden heeft zitting namens de Universiteit van Amsterdam en wordt aangewezen door het College van Bestuur. De werkzaamheden van de stichting zijn zonder winst-oogmerk. De bestuursleden ontvangen voor hun beleidsbepalende werkzaamheden geen financiële beloning anders dan een onkostenvergoeding.

Beoordeling van aanvragen en het verstrekken van subsidies

Subsidieaanvragen worden door het bestuur van de stichting gedurende het gehele jaar beoordeeld. Er zijn geen voorgedrukte aanvraagformulieren.

Elke aanvraag dient te bevatten: een gemotiveerd projectvoorstel, een integrale begroting, een curriculum vitae van de aanvrager en zo mogelijk één of twee aanbevelingen van wetenschappelijk onderzoekers die het project begeleiden of kunnen optreden als referent voor de aanvrager.

Subsidies worden uitsluitend gegeven voor projecten die vallen binnen de doelstellingen van de stichting zoals:

- onderzoekskosten, reiskosten voor het verzamelen van onderzoeksmateriaal of veldgegevens,
- onderzoek aan buitenlandse universiteiten, kosten van buitenlandse gastonderzoekers aan een Nederlandse instelling of universiteit, kosten voor gastdocenten,
- wetenschappelijke documentatie, bezoek aan congressen en symposia, educatieve projecten, wetenschappelijke en educatieve publicaties.

Binnenkomende subsidieverzoeken worden verzameld door de secretaris en voorgelegd aan de overige bestuursleden. De beoordeling van de subsidieaanvragen vindt plaats via overleg per e-mail, zo nodig ook per telefoon of door persoonlijk contact.

De subsidieaanvragen worden beoordeeld op basis van de kwaliteit van de onderzoeker of de aanvragende instelling, de kwaliteit van de aanvraag, de helderheid van de vraagstelling, de uitvoerbaarheid van het onderzoek binnen de gestelde tijd en met de beschikbare middelen.

Prioriteit wordt gegeven aan projecten/activiteiten die zonder de steun van het fonds niet uitgevoerd kunnen worden, zoals die van botanici die (nog) geen aanstelling hebben in hun veld van specialisatie, amateurbotanici en rechtspersonen als stichtingen of verenigingen werkzaam op het gebied van de plantkunde.

In het algemeen wordt geen steun gegeven voor of aan:

- loon- of salariskosten van de onderzoeker
- aanvragen die betrekking hebben op kosten die reeds zijn gemaakt
- onderzoek in het kader van een universitaire opleiding, zoals bijvoorbeeld stages in het kader van een masteropleiding.
- onderzoekers die in het kader van een promotieonderzoek een aanstelling hebben bij een universiteit of bij NWO,

Activiteiten die behoren tot de reguliere taken van universiteiten of NWO worden alleen in uitzonderingsgevallen ondersteund. Gewoonlijk bedragen subsidies enige honderden tot duizenden euro's. Er wordt naar gestreefd de subsidieaanvragen binnen zes weken af te handelen.

Hugo de Vries-prijs

De Stichting reikt in samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging (KNBV) en het Nederlands Instituut voor Biologen (NIBI) de jaarlijkse Hugo de Vriesprijs uit aan de auteur van het beste proefschrift op botanisch gebied dat aan een Nederlandse Universiteit is verdedigd. De prijs bestaat uit een geldbedrag en een oorkonde. De KNBV en het Fonds delen de kosten van de prijs en de receptie. Het NIBI verzorgt de promotie onder meer door oproepen en mededelingen in haar vakblad BioNieuws.

De door hoogleraren voorgedragen proefschriften worden beoordeeld door een onafhankelijke jury van deskundigen. De proefschriften worden geselecteerd met als belangrijkste criteria:

- 1) De kwaliteit van het proefschrift, m.n. het innovatieve karakter van de studie en de kwaliteit en impact van de afzonderlijke artikelen
- 2) De perspectieven voor de promovendus, blijkend uit de internationale uitstraling van de promovendus en het proefschrift
- 3) De vormgeving van het proefschrift.

De Hugo de Vries-prijs bedraagt momenteel € 5.000,-. Het fonds is bereid het bedrag te verhogen, de KNBV vindt dit echter niet urgent.

Publiciteit

Het Hugo de Vries-fonds is van oudsher bekend bij Nederlandse wetenschappelijke instellingen en verenigingen op botanisch gebied. Subsidies worden verstrekt onder de voorwaarde dat de naam van het Hugo de Vries-Fonds in de publicaties wordt vermeld. Informatie over de mogelijkheden en voorwaarden voor subsidieverlening wordt op verzoek ook verstrekt door de secretaris. Het fonds is onder meer te vinden in het Elsevier Fondsendisk en de Nuffic beursopener. De stichting overweegt nog een webpagina te maken.

FONDSENWERVING

Het kapitaal van de stichting is voortgekomen uit het legaat van mevrouw J.O.A. Roos Vlasman-Lingeman. Het legaat bestaande uit onroerend goed te Abcoude is in de zeventiger jaren van de vorige eeuw verkocht en omgezet in effecten. Het ligt niet in de bedoeling van de stichting actief aanvullende fondsen te verwerven. Het fondskapitaal wordt geïndexeerd door de autonome groei van het vermogen.

VERMOGENSBEHEER

Het vermogen van de stichting is geheel ondergebracht en in beheer bij de ABN-AMRO Private Banking. De voorzitter en de penningmeester zijn tekeningsbevoegd. Beslissingen over de aan- en verkoop van effecten worden genomen door de penningmeester, na advies de ABN-AMRO en waar nodig in overleg met het voltallige bestuur. Er wordt een matig progressief beleggingsbeleid gevoerd.

De jaarrekening wordt opgemaakt door een erkende accountant. Voor het jaar 2014 is dat Van Noort Gassler & Co, kantoor Bloemendaal.

In overeenstemming met de statuten zal bij opheffing van de stichting het kapitaal vervallen aan de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen.

De stichting streeft er naar tenminste tweederde van de opbrengsten aan renten en dividenden te besteden aan subsidies. Eenderde is bestemd voor inflatiecorrectie.